Sári László

Pitypang

Áll egy pince a szőlőhegyen, széles, nagy bozótos veszi körül, és ami a lényeg, tartozik hozzá egy hatalmas présház. Emeletes, padlásos, előtetős, vagyis tornácos épület, a tető alatt a hűvös homályban szófa és öreg fotelok terpeszkednek. A tornác tengerpartra néző teraszként is megállná a helyét, ha mondjuk, az Adrián lenne. Itt azonban se nem luxuslakosztály terasza, se nem paraszthász tornáca, az épület se nem présház, se nem lakóház, se nem sufni. Hát akkor mi?

Az eléggé elárvult, impozánsnak is mondható épületet a tetejéig benőtte a borostyán, ódon, patinás külsőt ad neki. Körülötte a bozótosban sűrű sötétség, de a napfény azért belopózik itt-ott az ágak között. A bokrokban, a fák ágain madarak fészkelnek, röpködnek. Olyan a látvány, mint egy jól sikerült olajfestmény. Pont ilyen egy tehetségesen – ám kissé közhelyesen – megfestett régimódi idill.

Akkora ez az épület, hogy akár lakni lehet benne. Lakták is, legalább kétszáz évig. Hátul fészer, állatok roskadozó ólja árulkodik róla, a ház előtt apró virágoskert maradványai. Csodálatosan állja az időt a pünkösdi rózsa bokra, és nagyon jól tartja magát a gyöngyvirág. De a kis kert állapotából meg az elvadult bozótosból látszik, hogy régen lakott itt dolgos ember. Sem gondos asszonykéznek, sem férfiember munkájának nincs itt már nyoma.

Amikor Julián először járt erre, a ház ajtaja félig nyitva állt, elég volt egy ujjal meglökni, és kitárult teljesen. Bent sötétség, ahogy a szem hozzászokott, balra láthatóvá vált a padlásfeljáró, jobbra a meredek pincelépcső. Békességet sugárzott volna a hely, ha a padláslétra mögötti sarokban az idő nem bánt volna el az öreg polcokkal. Ezt a kicsiny, sötét sarkot éléskamrának használták egykor, szívbe markoló volt látni a leszakadt polcok rakományát szanaszét a földön. Tejeskanna, szakajtó, kancsók, köcsögök, palackok, fonott kosarak egymás hegyén-hátán, de legszörnyűbb a hajdan gondosan elrakott befőttek látványa volt. Az üvegekben feketére aszalódott lekvár meg a kiszáradt, ráncos gyümölcsök arról tanúskodtak, hogy itt bizony váratlanul szűnt meg az élet. Azóta csak a kíméletlen idő lakja a házat.

A szobácskába lépve újra elszorult Julián szíve. A fogason érintetlen kabát, a szekrény ajtaja nyitva. Benne ruhák, hímzett, tisztára mosott és keményített asztalterítők, szépen összehajtogatva, mellettük kockás

férfiingek vártak évek óta a sorukra. Az asztalon terítő, rajta zománcozott, hasas, kékszínű teáskanna, mellette üvegpohár. Az ágy előtt papucs.

Hátborzongató volt az ember hiánya. Julián nem is ment arra többé, és úgy látta, hogy a környékbeliek is kerülik a házat. Pedig semmilyen rémtörténet nem járt róla a szőlőhegyen. Ott állt a furcsa ház, nem is félelmetesen, hanem inkább tetszetősen, mutatósan, mégsem kellett senkinek. Pedig eladó volt, mindenki tudta. Aztán évekkel később híre ment, hogy valaki mégis megvette. De erről is hallgattak a hegyen, ha szóba került, kié lett, azt mondták, nem ismerik, nem láttak ott még senkit. Akkor Julián úgy döntött, maga jár utána, megnézi, mi változott a ház körül, abból is kiderül, kiféle, miféle ember az új gazda.

Már jó messziről meresztgette a szemét, hajolgatott erre-arra, vizsgálgatta a bozótost, valamiért a szívén viselte ennek a háznak a sorsát. Közelebb érve se látott semmiféle változást, sőt, mintha még jobban elvadult volna a környék. Nagyobbak lettek a bokrok, a fák, a derékig érő gazban alig lehetett lépni. A ház körül némaság, gazdának, változásnak semmi nyoma. Többször is ugyanez az unalmas változatlanság fogadta, ám egy alkalommal férfias fejszecsapások hangja hallatszott, és száraz ágak hangos reccsenése. Itthon a gazda, alakul a porta, szépül a ház! Lássuk, kinek a gondjára bízta a Jóisten?

Abban a pillanatban egy törött fejszenyéllel a kezében elő-lépett az egyik bokorból Boldizsár. Átkozódott, morgolódott, nem zavarta, hogy ott áll előtte Julián. – Most repült világgá a fejszém foka. Ez maradt belőle – mondta, és tüstént föltett neki egy váratlan kérdést. – Láttál már ekkora pitypangot? – kérdezte, és vigyorogva egy derékig érő növényre bökött. Tényleg pitypang volt, és tényleg óriás, gigantikus pitypang, kövér, sárga virágokkal. Joggal volt büszke rá. – Jó itt a klíma – tette hozzá tudományos jelentőséggel. – Ahá – vágta rá helyeslően Julián. Boldizsár rábólintott a válaszra, megnyugvást sugárzott a tekintete. A látogató nem vitatja pitypangja rendkívüliségét. – Ugye, megmondtam? – zárta le szerény mosollyal a témát, és színtelen kék szemével barátságosan nézett Juliánra.

– Te vetted meg a házat? – tette föl a kérdést hosszabb szünet után Julián, de csak azért, hogy az elakadt társalgást folytassa. – Ja! Én – hangzott az újabb kijelentés, sűrű bólogatással nyomatékosítva. Olyan ellentmondást nem tűrő szemvillanás kísérte, mintha Julián azért jött volna, hogy számon kérje rajta, mit keres ebben a bozótban. Kissé hátra is hőkölt a gyanúsítás gyanújától. De aztán csak álltak a bodzabokrok között, és derűsen néztek egymásra. Boldizsár szeme kitartóan mosolygott. Ám ezzel mintha végére is értek volna minden megbeszélni valójuknak. Egyszerre fordultak meg, mentek a dolgukra.

A következő alkalommal se bonyolódtak apró-cseprő részletekbe. Csak gondolkodás és tisztánlátás mindenkor! Most odalent futottak össze a faluban. Amikor Julián megállt Boldizsár mellett, csak annyit kérdezett tőle: – Hogy vagy?

– Óriási rajtam a felelősség – felelte az, bizalmasan hozzáhajolva. Közben élénken forgatta a szemét, nem hallgatja-e ki valaki rögtönzött társalgásukat. – Itt vannak például a macskák – tette hozzá titokzatosan Boldizsár, szokatlanul hosszú szünet után. – Szóval, a macskák, hogy konkrét legyek – egészítette ki. De nem folytatta, nagy, fekete pontot tett a mondat végére. Aztán Juliánra emelte tekintetét, és megint hosszan rajta tartotta. Julián visszanézett rőtszőke, kerek és kissé szakállas csehszlovák arcára, és várt. Nem azért, mert mindenáron tudni akarta, mi van azokkal a macskákkal, inkább udvariasságból, neveltetésénél fogva. Várt, várt, várt, és nézett vissza.

Boldizsár tekintete mélyreható és provokatív volt. Nem titkolta, hogy azt vizsgálja, mennyire kíváncsi a várható kifejtés részleteire Julián. De Julián nem volt kíváncsi a részletekre, továbbra se szólt egy szót se. Később is csak egy „ühüm”-öt tett hozzá az egészhez. – Bizony, bizony – jelezte egyetértését Boldizsár, és sóhajtott egyet. Julián még várt egy kicsit, hátha mégis valamilyen értelmezés követi a bizalmas bejelentést, de nem követte. Ezúttal ő bólogatott, jelezve, hogy teljes mértékben átérzi Boldizsár helyzetét. Aznapra ez elegendőnek is bizonyult. Boldizsár a kezét nyújtotta, tenyérrel fölfelé. Julián belenézett a nagy, puha, párnás, rózsaszínű tenyérbe, aztán belecsapott. Megbeszéltek végre minden lényeges kérdést. Éppen itt volt az ideje.

Julián legjobban a szőlőhegyen szeretett sétálni a kutyájával. A kutya is élvezte a csendes, néptelen helyet, futkározhatott, amerre látott. Csak egy-egy gazda tett-vett nagyritkán a szőlőjében, szüret után meg már csak a nyulak meg az őzek szaladgáltak. Itt biztonságban érezték magukat, a pincék között tilos volt a vadászat. A séta útvonala télen-nyáron a régi ház mögött vezetett el, Julián olykor hallotta is az ágak reccsenését, a fejszecsapásokat. Meglett a fejsze foka, dolgozik a gazda! Úgy látszik, végleg ideköltözött. De minek a fa, ha nem füstöl a kémény? Amikor pedig lehullottak a levelek, azt is látta, hogy még mindig érintetlen a ház, áthatolhatatlan a bozót. Lement hát az ösvényen, gondolta, éppen ideje, hogy beköszönjön Boldizsárnak. Hónapok óta nem találkoztak.

Boldizsár azonnal egy kérdéssel fogadta. Állt egy bodzabokor előtt, kezében a fejszenyél, ezúttal rajta a foka. – Idenézz! Látod ezt a leándert? A végét járja. Rossz itt a klíma – mondta, és legyintett. A leánder valóban ott betegeskedett elhagyatva a bozótban, gazban, óriás szamárkórók és

lapulevelek között, még az előző gazda öröksége lehetett. Julián ránézett Boldizsárra, aki még mindig szidalmazta a klímát, vérig volt sértve. A sűrű bozótban se fény, se víz, se levegő, hogyan maradna ott meg bármiféle leánder? Kész csoda, hogy eddig is húzta. De az is csoda, hogy a ház gazdája nem jutott még a sorsára. Sőt, virul a bozótjában meg a roskatag házában. Neki sincs vize, nincs fény odabent, mert villanya sincs, mégis vígan megvan. Sőt, urizál! Kizárólag márkás holmit hord, ad magára. Világoskék Pierre Cardin-ingben vágja a fát, aprítja a rőzsét, de máskor se adja lejjebb. Julián látta egyszer a pincesoron bokáig érő fekete ballonkabátban és puha, fekete nyúlszőrkalapban sétálgatni. Most meg is kérdezte tőle:

– Hogyhogy mindig ilyen elegáns vagy?

– Gondoltam, benézel hozzám, és sétálunk egyet a kutyával. Ehhez vagyok öltözve.

Ez után nem találkoztak nyárig. Akkor megint együtt sétáltak a pincesoron, Boldizsár méregdrága, karcsúsított olivazöld zakóban. Nem mindig volt következetes: lejjebb kitérdelt szabadidő nadrág, műanyag szandál, mezítláb. – Nekem a meggy a mindenem! – szólalt meg hirtelen olyan szenvedélyesen, és olyan ellenségesen, mintha Julián még a meggy létjogosultságát is vitatni akarta volna. A legjelentéktelenebb tárgyban is ellentmondást nem tűrően foglalt állást. Az arca haragos, sőt veszedelmes kifejezést öltött, Julián kis híján megijedt tőle.

A kutya ott kullogott körülöttük, nem akart futkározni, lógott a nyelve. – Van is hat meggyfám – folytatta büszkén a témát Boldizsár. – A legfinomabb meggy terem rajtuk a világon. Mondom is a Stefanicsnak odalenn a faluban, hogy följöhet hozzám, annyit szed magának, amennyit akar. Nem sajnálom.

– Jó, mondja erre a Stefanics, aztán megy tovább. Nem látom egy hétig. Ma délben aztán megjelenik, följön gyalog, a vállán a nagylétra. Leteszi, mondom neki, hogy igyunk erre a te nagy hegymászásodra valamit, és töltök neki egy pohárral. Felhörpinti a bort, és már menne is meggyet szedni. Hol vannak a meggyfáid? – kérdezi. – Ott benn a bokrok közt – mondom. – Ott? – kérdezi, és mutat befelé a bozótba. Bólintok, bemegy, öt perc múlva kijön káromkodva. – Neked elment az eszed! Fölhívsz ide, és nincs a fáidon egy szem meggy se! – Idén még nem néztem, lehet, hogy még nincs rajta, gyere vissza egy hét múlva. – Jöjjön ide még egyszer a te jó anyád – mondja erre a Stefanics dühöngve. – Nem lesz itt neked meggyed a büdös életbe se! – Hát ha nem lesz, akkor nem lesz. Mondd meg az asszonynak, hogy tárgytalan a meggylekvár. Rossz itt klíma. – Megmondtam neki őszintén, hogy ez az ábra. Erre megfordult, és

elviharzott. Az biztos, hogy nem haza rohant, atlétaerejű a felesége. A létráját is itt hagyta. Ez egy ilyen falu, ilyenek itt az emberek. Nem szabad velük jótékonykodni. A világ legfinomabb meggyét kapta volna.

Boldizsárral még soha nem történt olyasmi, ami átlagos észjárással elvárható vagy kiszámítható lett volna. Semmi nem történt meg, ami megtörténhetett volna, viszont minden megtörtént, ami képtelenség. Jó is, rossz is, bőséggel. Például megél valamiből, amiért valószínűleg nem csinál semmit. Nem jár dolgozni, ott ül mindig a viskója előtt, vagy matat a bozótjában. Azt mondja, száraz ágat szed, azzal főz a macskáinak. De ezért nyilván nem fizet neki senki.

Amikor megvette a házat, megegyezett a Podelka Pistivel, hogy megjavítja neki a tetőt, persze nem lett belőle semmi. Az Ervin rendbe tette volna hátul a fészert, kitakarította volna az bozótost, abból se lett semmi. A környékbeli gazdák ígértek neki áramot, vizet, napelemet, kerítést, utat, de már látszik, hogy ebből se lesz semmi. Csak a gaz meg a bokrok növekednek, és szaporodtak bennük a madárfészkek. Egész zenekarra való madár költözött már ide. Szól a madárdal, száll az akác- meg a bodzaillat, a macskák akkorára nőnek, mint a tigrisek. – Jó itt a klíma – bólint rá ilyenkor Boldizsár, és elégedetten körbe hordozza a tekintetét.

Na és, persze, el ne felejtsük, mind e közben embermagasságúra nőnek portáján a pitypangok. Boldizsár szinte elolvad, amikor rájuk néz. A kövér, sárga virágok hálásan néznek vissza rá. Ha lenne telefonja, lefotózná őket, elküldené mindenhová, fűt-fát fölhívna, kirendelné az arborétumot. Talán már az is eszébe jutott, hogy új nevet kaphatna ez a botanikai csoda, elnevezhetnék, mondjuk, Boldizsár-pitypangnak.

Ezt a fajta különleges semmittevést, amit Boldizsár művel vasalt Pierre Cardin-ingeiben a bozótjában meg a viskójában, eddig nem ismerte a falu. Valljuk be, valószínűleg a világ se látott még ilyet. Amikor a dolgos falusi gazdák arrafelé járnak, mindegyik csak sandít befelé a bozótba, hátha meglátnak ott valamit, ami megmagyarázza ezt a furcsa életmódot. De hiába meresztgetik a szemüket, Boldizsár bozótosa olyan sűrű, nem lát be oda egy lélek se. Jobb híján kezdődhet hát a találgatás, mit művel a rejtekében ez a csodabogár.

Julián hallott róla, hogy faluszerte suttognak már valamit Boldizsár szupertitkos megbízatásáról, de eléggé homályosak voltak az értesülései. Egy alkalommal azonban, a boltban sorban állva, elkapott egy szót az asszonyok tanácskozásából. Cifrábbnál cifrább, követhetetlen mesék forogtak közszájon, ám a sustorgásból most minduntalan kihallatszott egy szó, amely megütötte a fülét. Ez a szó a „kémelhárító” volt. Amikor Julián már vagy ötödször hallotta, és meggyőződött róla, hogy jól hallja, kettőt

gondolt egyszerre: vagy ő bolondult meg, és nem is a boltban van, hanem azt sem tudja, hol; vagy az asszonyoknak ment el teljesen az eszük. De azok csak mondták, mondták egymásnak a magukét, és látszott rajtuk, hogy szentül hiszik is, amit mondanak. Ezt abból lehetett minden kétséget kizáróan tudni, hogy a „kémelhárító" szó elhangzásakor mindannyiszor körültekintgettek az üzletben, nem hallgatja-e ki valaki a beszélgetésüket. Komoly kockázata van ám annak, ha ilyesmibe ártja magát az ember, maradjon legalább szűk körben.

Később még kockázatosabbá vált a helyzetük, amikor a szóbeszédben a „kémelhárító" szó elé odakerült egy jelző is. Most már úgy hangzott Boldizsár foglalkozása, hogy „katonai kémelhárító". Hűha! Ez már egyenesen életveszély! Boldizsár alakját egyre rejtélyesebb, egyre fontoskodóbb elbeszélések lengték körül, tekintélye egyre nőtt. A gyerekek kellő távolságból futottak utána, és figyelték minden lépését. Fönt a hegyen a gazdák és az asszonyok lábujjhegyen lépkedtek el a viskója mögött. Ha pedig ő maga alászállt a faluba, hát hajlongtak előtte az emberek. A boltban ő kapta a legjobb húst meg a legjobb kenyeret.

Na, de a katonai kémelhárításnak mint mesterségnek a forgalomba kerülése sok kérdést is fölvetett, minden rendű és rangú társaságban. Számos fogalom is tisztázásra várt, ilyen fajsúlyú ügyekről nem lehet csak úgy össze-vissza beszélni. Hónapokig záporoztak a kérdések, úton-útfélen erről lehetett hallani. Kezdjük mindjárt azzal, hogy hol van itt a kém? Vagy nem is itt van? Akkor hol? Honnan lehet tudni, hogy hol a kém, és valódi kémről van-e szó? Mert könnyen lehet ám valaki álkém is! És akkor itt van még az alapkérdés: vajon hogyan kell a kémet elhárítani? Küldöttségek mentek Boldizsárhoz, hogy fényt derítsenek a részletekre. Volt, aki felajánlotta, hogy ő is segít bárkit és bármit elhárítani, ha szükség mutatkozna rá. Körüludvarolták az immár hírneves bozótlakót a falubeliek.

Boldizsár nem értette ugyan, hogy miről van szó pontosan, de amikor elmondták neki, hogy mi járatban vannak, és mit beszélnek magas megbízatásáról odalent a faluban, azonnal elfogadta kémelhárítói státuszát. Tetszetősnek találta, és mindjárt látta, hogy igen nagy a respektusa. Ráadásul lehetett a híresztelésben valami igazság is, Boldizsár egykor tényleg valamilyen katonai munkahelyen dolgozott, megbecsült villanyszerelő volt, talán egy laktanyában. Úgy gondolta, jár neki a tisztelet. Ami pedig az „elhárítói" szerepet illeti, még abban is lehetett valami. Boldizsár ugyanis se telefont nem használt, se autót nem vezetett, és egyszer azt válaszolta Julián kérdésére, aki ennek oka iránt érdeklődött, hogy „mit gondolsz, hogyan tudnék én az emberek közelébe férkőzni, ha autóval

járnék és telefont használnék?”. Na, tessék! Már akkor is a vérében volt a puhatolózás.

Ám ellentmondás is akadt az efféle elméletekben bőven. Egyrészt Boldizsárt egyáltalán nem érdekelték az emberek, nagy ívben kerülte őket. Másrészt akkor is minek akart volna a közelükbe férkőzni, ha érdeklődik irántuk? Mit tudhat meg tőlük, ami fontos lehet neki? Na és, főleg, mit akart volna elhárítani? Különben, ha leült velük bort inni, egyfolytában ő beszélt, szóhoz se jutott senki. Ha meg nem ült le velük bort inni, látni se akarta őket. Furcsa elgondolásai voltak a társas életről Boldizsárnak.

Viszont igencsak szerette tudományosan vizsgálni az egész világmindenséget. Megállapításait nehéz lett volna bizonyítani, ám kétségtelen, hogy hosszas megfigyeléseken alapultak. Egyszer például kijelentette, hogy a vörös macskák okosabbak, mint a feketék. Hát, ezt bizonyítsd be, vagy cáfold meg, nagyokos, akárki vagy! – Na és, miből gondolod? – kérdezte tőle Julián azon nyomban. – A vörösek több egeret fognak, mint a feketék – vágta rá Boldizsár. – A több egérhez több ész kell? – Naná! Nem tudtad? Fizikailag a macskák azonos képességűek, a vizsgálatok egyforma reakcióidőket mérnek. A macskák lélektanilag sem különböznek, állítják a pszichológusok. Tehát kizárólag az észbeli képességeik mutatnak különbségeket. Az eszükön múlik, hogyan vadásznak. Évek óta figyelem őket. – Ekkora felkészültséggel Julián nem bocsátkozott vitába.

De Boldizsár tudományának ez csak egy szűk területe volt, bármit lehetett tőle kérdezni. Kész válasza volt mindenre. Ha elfoglaltsága engedte, és kedvére való volt a társaság, végtelen számú tudományos megállapítással szolgált a hallgatóságának. Ha megjelent a kocsmában, a jelenlévők feje azonnal megtelt korszakos csillagászati, matematikai, fizikai és filozófiai meglátásokkal és következtetésekkel. Állításai megingathatatlanok voltak. Nem ismert ellenvetést, sziklaszilárdan kitartott kijelentései mellett. De nem is akart vele vitatkozni senki. Szüntelenül súlyos gondolatok terhét cipelte, nem lett volna szép dolog megzavarni a világlátását.

Évekkel ezelőtt megbízható forrásból, nagy bizonyossággal értesült például arról, hogy valami szokatlan dolog készülődik a világűrben. A világűr – úgy ahogy van – már kora gyerekkora óta foglalkoztatta. Tudományosan ez a terület állt hozzá legközelebb, de nem egyszer úgy érezte, hogy fizikailag is együtt él vele. Érzi a világűr minden rezdülését, megsejti változásait. Titkos értesüléseit ezúttal olvasmányai is alátámasztják, magyarázta egyszer Juliánnak. Küszöbön van tehát egy váratlan kozmikus esemény, erről értesült néhány esztendeje. Nagyritkán hozta csak szóba, Juliánnak azonban fölvázolta, hogy hamarosan elmozdul a helyéről egy

bolygó, és ez láncreakciót indít be. Megzavarja a többi bolygó pályáját, azok meg eltérítik a műholdakat. Minden mindennel összeütközik, megsemmisül, ennek következtében pedig leáll a földi energiaellátás. Nem lesz se telefon, se internet, nem lesz semmilyen hírszolgáltatás, mert áram se lesz, de benzin se, olaj se, kereskedelem se, élelmiszerellátás se. Űrkatasztrófa lesz, semmi más, aminek eredményeképpen megszűnik a földi élet. Egyetlen túlélője lesz, Boldizsár.

Kibír minden megpróbáltatást, úrrá lesz minden körülményen, mert mire ez bekövetkezik, ő hozzáedződik a várható nélkülözésekhez a szőlőhegyen. Már most ennek megfelelően alakította ki étkezési és italozási szokásait is. Addig-addig búj ta az idevágó szakirodalmat, amíg rátalált a legbiztosabb megoldásra: két hétig mindent eszik és mindent iszik, aztán két hétig böjtöl, mint egy szerzetes. Nem eszik és nem iszik, csak amikor már nem bírja tovább. – Így kell az ember túlélő képességét kifejleszteni – mondogatta, és ajánlgatta a módszert Juliánnak is. Erre gyúr tehát aszkétikus elszántsággal évek óta. – Nem adom fel, ha belepusztulok is – vallotta szenvedéllyel és meggyőződéssel, akár a vértanúk.

Az biztos, hogy a különös házba, különös lakót szerzett a Jóisten. Most még csak a falu jár csodájára, de egyszer majd ott tolong a fél világ Boldizsár bozótosában, és azt lesi a tömeg, mikor áll eléjük, hogy eligazítsa őket a legégetőbb sorskérdésekben. Különös tekintettel a várható űrkatasztrófa körülményeire, mert egyszer majd ők is hírét veszik az eseménynek. A túlélésre szomjazók néma csendben, aprón lépkedve közelítenek a présházhoz, áhítattal járulnak Boldizsár színe elé, ahol feltehetik kérdéseiket.

Addig legelhivatottabb beszélgetőtársa minden bizonnyal Julián marad. Ami szemléletének alapelveit illeti, őt már megnyerte magának. Issza minden szavát, rábólint mindenre. Összefűzi őket a közös múlt, meg a sok hosszas, elmélyült beszélgetés. – Csak gondolkodás és tisztánlátás mindenkor! – ismételgeti Juliánnak vezérelvét, közben elégedetten és kitartóan mosolyog rá színtelen kék szemével.